

גידה הדהיב

לע"ג הטהורה של מורנו ורבינו עט"ר הגה"צ מרן רבי משה יעקב ווייס בן הגה"ק רבי אברהם צבי זצ"ל גלב"ע ח"י בטבת תשע"ב

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נוה אחיעזר

בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר

רח' נחשוני 3 (מאהורי בירנבוים 7-9), נוה אחיעזר בני ברק

עש"ק פרשת מקץ - חנוכה, כ"ט בכסלו תשע"ו, גליון מס' 317

זמני כניסת ויציאת השבת

הדה"נ	מוצ"ש	ר"ת
4:14	5:16	5:49
ב"ב		
4:01	5:16	5:49
ירושלים		

חידה לפ' השבוע

מצא אותי בפרשה
למספר על עשתי עשר
שהוא חד מתרי עשר
הורד חצי תריסר
והראשון כראשון שכאחד עשר.

חידות לחנוכה

אם בשביעי יהיה שישי
אזי יוצא גם שלישי?
רמז: חנוכה תשע"ו.

הקשר של תפילין עם
נר החנוכה הוא במספר
נרות החנוכה שבמנחות.

נושא הלכתי לפרשת מקץ

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א

גאב"ד נוה אחיעזר - בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להלכה למעשה

מקור שיעבוד ערב, וערבות בגניבה

[בראשית מג, ט] אֲנֹכִי אֶעְרְבֶנּוּ מִיָּדִי תִבְקָשְׁנוּ אִם לֹא הֵבִיאתִיו אֵלַיךְ.

שאלה: התחייבותו של הגנב על חלק שותפו בגניבה, מנין?

אינו מדאורייתא. והלבוש ביאר את
הראיה מיהודה, דאי לאו דקילב יהודה מאביו דערב משתעבד לא היה
אומר כך, וכיון שכתבה התורה דבריו שמע מינה דדינא הכי הוא. - אך
עדיין צריך ביאור, דאיך ילפינן מיהודה שיעבוד ערב, דילמא לא קיבל
יהודה אלא שיעבוד קבלן.

לשיטת רבא היה יהודה ערב ולא קבלן

אך ביד רמ"ה (אות קכה) כתב: וקושיה דרב חסדא דאמר האי קבלנות
הוא ליתא, דקא סבר רב חסדא דכל היכא דאמר לשון ערבות ולשון
קבלנות קבלן הוי, כדשמעינן ליה בהדיא לקמן (קעד, א), ורבא פליג
עליה כדבעינן למימר קמן (באות קל האריך הרמ"ה להוכיח מחלוקת זו), עכ"ל.

ולשיטתו לא קשה על
רש"י והבית יוסף,
שאכן לדעת רב הונא
ורבא כיון שאמר יהודה
אנכי אערבנו, שוב לא
הועילו לשונות קבלנות
שאמר להחשיבו
כקבלן, ושפיר ילפינן
שיעבוד ערב מיהודה.

הלימודים לשיעבודי ערב וערב קבלן

במסכת בבא בתרא (קעג, ב) משמע ששיעבוד ערב קבלן למלוה נלמד
מיהודה, ושיעבוד ערב למלוה נלמד או מפסוקי משלי או מסברא. וזה
לשון הגמרא: א"ר הונא מנין לערב דמשתעבד, דכתיב (בראשית מג, ט)
אנכי אערבנו מידי תבקשנו. מתקיף לה רב חסדא הא קבלנות היא,
דכתיב (בראשית מב, לו) תנה אותו על ידי ואני אשיבנו. אלא אמר רבי
יצחק, מהכא (משלי כ, טז) לקח בגדו כי ערב זר ובעד נכריה חבלהו,
ואומר (משלי ו, א) בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי
פיך. אמר אמימר ערב דמשתעבד, מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי, לרבי
יוסי דאמר אסמכתא קניא, ערב משתעבד, לר' יהודה דאמר אסמכתא
לא קניא, ערב לא משתעבד. אמר ליה רב אשי לאמימר הא מעשים
בכל יום, דאסמכתא לא קניא וערב משתעבד. אלא אמר רב אשי
בההוא הנאה דקא מהימן ליה, גמר ומשתעבד נפשיה.

כיצד נלמד שיעבוד ערב מיהודה

בטור חושן משפט (קכט): הערב לחבירו משתעבד מן התורה אפי' בלא
קנין. והבית יוסף ציין כמקור לדין זה: בסוף בתרא מייתי לה מאנכי
אערבנו. (וכ"ה ברש"י מסכת גיטין (ג, א) ד"ה כיון דדיניה וכו', ובכתובות (קב, א ד"ה
אליבא). ותמהו עליו שהרי רב חסדא דחה לימוד זה, שאינו מועיל רק
לשיעבוד קבלן ולא לשיעבוד ערב, ומסקנת רב יצחק ששיעבוד ערב
נלמד רק מפסוקי משלי, וא"כ

יצא לאור

הקונטרס הנפלא

ברכת אלישע - חלק ב'

אסופת מאמרי

עיון, הלכה, מנהג, חקר וביקורת

מאת מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א

גאב"ד נוה אחיעזר

להשיג: בבית ההוראה "כדת משה" נוה אחיעזר
או ברח' עזרא ב"ב 46 03-5706326

כוס תנחומים

נשגור בזאת למע"כ ידידנו היקר הנכבד והנעלה,
מחשובי מתפללי ביהמ"ד

הרה"ג ר' שבתי שמואל ווייס שליט"א

יו"ר המכון הנוודע לתהילה "שם עולם" להוצאת ספרים

באבלו הכבד על פטירתו הפתאומית של אביו

הרה"ח המופלג בתורה וביראה, איש חמדות

מוהר"ר ישראל יששכר ווייס זצ"ל מלונדון

אשר בסוף ימיו קבע משכנו בשכונתנו וזכינו ליהנות מאורו

המקום ינחם אתכם בחוך שאר אבלי ציון וירושלים
ולא תוסיפו לדאבה עוד

מתפללי ביהמ"ד

מערכת "נוה ההיכל"

בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" - נוה אחיעזר
יו"ר מורנו רבי אברהם צבי ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר
בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר
רח' נחשוני 3 (מאהורי בירנבוים 7-9) נוה אחיעזר בני ברק

בשורה טובה לאבות ולבנים

בעזרה בכ"ז

יום שבת קודש בבוקר

מתקיים לימוד

"אבות ובנים"

מהשעה 8:00 - 8:45 בבוקר

בביהמ"ד "היכל אברהם צבי" - נוה אחיעזר
רח' נחשוני 3 (מאהורי בירנבוים 7-9)

פרסים וממתקים למשתתפים

וכעין דבריו כתבו הט"ז, השער אפרים (קנב) ותורת נתנאל (מקץ).

מקור שיעבודי קבלן וערב אחד

עוד יש ליישב, על פי דברי הערוך השולחן כאן שצ"ח כמקור לדין זה: דכתיב (בראשית מג, ט) אנוכי אערבנו מידי תבקשנו, וכתיב כי עבדך ערב את הנער, וכתיב (משלי ו, א) בני אם ערבת לרעך וגו'. ואע"ג דהוה כעין אסמכתא, דאומר אם הלוח לא יפרע לך אני אפרע לך, וכל דאי הוה אסמכתא ולא קני, מ"מ בהיא הנאה דמהימן ליה ומלוה להלוה על בטוחות שלו גמר ומשעבד נפשיה. דעיקר טעמא דאסמכתא לא קני, הוא משום דאמרינן דלא נתרצה כלל בלבו להתחייב אלא דברים בעלמא אמר להסמיך חבירו על דבריו, כמ"ש בסי' ר"ז, ולכן כיון דבזה גמר בלבו להתחייב, חייב לשלם. - ממה שכרך ובלל את השקלא וטריא של כל הסוגיא כמקור לדין ערב, נראה שלמסקנת הגמ' לאחר שמצאנו מקור דין ערב במשלי, ולאחר שהעלה רב אשי שחייב הערב בגלל שגמר ומשעבד נפשיה, אין מקום לחלק ולומר שרק קבלן משתעבד ולא ערב, שהרי אף בערב יש הנאה זו, וממילא שפיר נלמד דין ערב מיהודה. וכעין זה תירץ בפרישה (קכט, א).

מהות ערבות יהודה

המפרשים, ובראשם המהרש"א בחדושי אגדות, תמהו על שהביא רב חסדא בקושייתו את הפסוק תנה אותו על ידי ואני אשיבנו, שהרי ראובן אמרו, ויהודה לא אמר אלא אנכי אערבנו וגו' ולא הזכיר לשון קבלנות בדבריו. ותירץ המהרש"א שכיון שראובן רצה לקחתו בקבלנות, ולא נתרצה לו יעקב, אין סברא שיבקש ממנו יהודה בערבות לחוד, אלא ע"כ שגם יהודה בא בערב קבלנות, אלא שלא הזכיר זה כאן וסמך אקרא דראובן שזכר בו קבלנות, שאמר תנה אותו על ידי, ופירש רשב"ם, כלומר כאלו מקבלו בידי אחזירנו לך, עכ"ל. דקדק לומר שפירוש תנה לי, לאו היינו תנה לי לידי ממש, דא"כ לאו היינו קבלנות אלא נשא ונתן ביד ממש, ומשום הכי פירש דתנה לי הוא כאלו אתה נותן לי בידי, דהיינו קבלנות.

הקושי בהסבר המהרש"א

אולם הגאון רבי ישעי' ברלין בספרו שאילת שלום על השאלות דרב אחאי (מקץ שאילתא לא) כתב שתירוץ המהרש"א דחוק, דהרי לא הזכיר יהודה בדבריו עניין קבלנות, ומה שכתב מהרש"א שכיון שראובן בקבלנות קיבל ולא נתרצה לו יעקב, אין סברא שיבקש ממנו יהודה בערבות לחוד, אין זה מופת חותך, שהרי לראובן אפי' בקבלנות לא נתרצה וליהודה נתרצה. אלא על כרחך משום שיהודה גבר באחיו, וסיפק בידו למלאות הבטחתו, וקיבל עליו וחטאתי לך כל הימים, סמך יעקב עליו ולא על ראובן. ואולי נתרצה בערבות לחוד של יהודה.

גירסת בעל השאלות

והראה הגר"י ברלין שבעל השאלות מעתיק את דברי הגמ' באופן שונה: אמר רב הונא מניין לערב וכו', אמר ליה רב חסדא **התם יהודה גופיה לוח הוא דכתיב** (בראשית מג, ח) **שלחה הנער אתי**. והיא נוסחא אמיתית. ומסיים שם: ואל תהרס ממה דאמר יהודה בפ' יגש ליוסף, כי עבדך ערב את הנער וגו', קרי לעצמו ערב, אף ע"ג שהיה לווח, ונכון למשכיל. - וצ"ח כן הגר"י ברלין גם במסורת הש"ס שעל הגליון. וקדמו בהגהות הגאון מהרא"ל לשר"ת אביו השער אפרים (קנב).

ביאור נוסחת השאלות

השינוי המהותי בין הגירסאות מובן בפשיטות. בגירסתנו האתקפתא מהפסוק שאמר ראובן, שהקשה רב חסדא ששם היתה קבלנות, שהרי מהלך הדברים כך, האחים שבו אל יעקב, וסיפרו שעליהם להביא את בנימין ולשחרר על ידי כך את שמעון. משהאחים מצאו את צרורותיהם, נבהלו כולם וסירב יעקב לשלחו עמהם (אברבנאל). אז פנה אליו ראובן, תנה אותו על ידי, היינו תן אותו לאחים על ידי, שאני אשיבנו, והיינו קבלן, וכמו שמבאר הרשב"ם, שתן לו ואני אשיבנו, נחשב קבלן. (ובנשא ונתן ביד אין לו על הלוח כלום). ותנה על ידי, פירושו אשיבנו כאילו אני הלוח שקיבלו. וכלשון הרשב"ם תנה אותו על ידי, כלומר כאילו [אני] מקבלו ביד.

אבל מחמת קושיית המהרש"א, כיצד מקשה על ערבות יהודה המאוחרת מפסוק שאמר ראובן זמן רב לפני כן, החליף בעל השאלות (או מי ששינה לפנינו הנוסחא) את הפסוק בפסוק שאמר יהודה,

ואת הקושיה שיהודה לוח הוא ולא ערב. שהרי בפסוקי יהודה לא מוזכר כלל שפנו האחים אל יעקב, אלא, במענה לבקשת יעקב, שובו שברו לנו, פותח יהודה לבדו ואומר, העד העיד בנו וגו', אם ישך משלח את אחינו אתנו וגו'. משהתאונן יעקב למה הריעותם לי להגיד לאיש, מתנצלים כל האחים, שאול שאל האיש וגו', ולא מבקשים דבר. רק יהודה חוזר ומבקש שלחה הנער אתי. א"כ לוח הוא, כקו' רב חסדא לגי' השאלות.

אולם אין להתעלם שיהודה הוסיף ואמר גם את הפסוק שהביא רב הונא אנכי אערבנו וגו', שניתן להבין שכן היה ערב. אולם לרב חסדא היה ברור שדברים אלו אינם קבלת ערבות אלא תחנוני לוח, שמחזק את בקשת ההלואה על ידי הבטחות, אנכי אערבנו מידי תבקשנו וגו' וחטאתי וגו'. שהרי אם אין שותפים האחים לבקשת ההלואה, אין יהודה יכול להיות גם לוח וגם ערב. - אך כיון שערבות כן מוזכרת בתחנוני יהודה, אין קושיית רב חסדא נאמרת בחריפות בלשון 'מתקיף', (כבגרסתנו, שרב חסדא טוען שכלל לא הוזכרה ערבות על ידי ראובן אלא קבלנות), אלא חולק עליו בניחותא, 'אמר ליה'.

ביאור חדש בנוסחת הש"ס

אחר כל התירוצים שנאמרו ביישוב קושיית המהרש"א, ואכמ"ל בהם, עדיין הקושי על גירסת הש"ס עצום, שרב חסדא מתקיף על ערבות יהודה מכח דברי ראובן. גם מדוע נמנע מלהקשות מדברי יהודה עצמו. אלא שקשה לקבל את נוסחת השאלות המיושבת, כי בכל ספרי הדפוס וכתבי היד וספרי הראשונים (מלבד בשאלות) הגירסא כבש"ס שלפנינו. - והאיר הש"ת עיני ומצאתי ישוב נכון לנוסחת הש"ס (ונדפס ת"ל בשמי ב'ביאורי הדף' שבש"ס לובלין), על פי מה שכתב הריטב"א (שנדפס רק לאחרונה, ולא היה למראה עיני האחרונים), שתמה על קושיית רב חסדא, וזה לשונו: האי לשון קבלנות אינו, כי למי נכנס יהודה קבלן, לוח עצמו היה (והיא קושיית רב חסדא לגירסת השאלות). תירץ לי מורי דלא דק תלמודא, דכל מאי דאמרינן הכא אינו אלא אסמכתא. ולי היה נראה, דתלמודא משמע ליה כי יעקב נתנו לראובן ושאר אחיו על קבלנות יהודה, וכך אמר ליעקב תנה אותו להם על ערבותי.

ביאור פירכת רב חסדא

ולפי דברי הריטב"א, נראה ליישב היטיב גירסת הש"ס. שרב חסדא באמת לא הקשה מהפסוק של יהודה אלא מכח הפסוק בראובן, דלולי שבקשת יהודה היתה המשך לבקשת ראובן מיעקב, הרי אף שאמר יהודה אנכי אערבנו, נחשב יהודה עצמו כלוח, שכשאר לוח לא יתכן להיות ערב, שערב הוא רק עבור לוח, וכקושיית הריטב"א (ורב חסדא לגירסת השאלות). וא"כ אינו ערב ואינו קבלן, אף שלשון הבטחת ההחזרה הוא 'אנכי אערבנו'. לכך הביא רב חסדא את הפסוק שאמר ראובן 'תנה אותו על ידי ואני אשיבנו', שראובן הוא הלוח ולא יהודה. ומאחר שראובן הלוח, ממילא לאחר זמן כשנתרצה יעקב לבקשת יהודה 'שלחה הנער אתי וגו' אנכי אערבנו', שפיר נקרא יהודה ערב. אלא שעל זה מקשה רב חסדא, שזו אינה ערבות רגילה אלא קבלנות, שהרי כהמשך לדברי ראובן שאמר 'ואני אשיבנו', אמר יהודה 'מידי תבקשנו', כלומר שלא תצטרך לפנות אל ראובן, והאחריות תהיה עלי בלבד, וזו קבלנות היא, א"כ אין שייך ללמוד ממנו לשיעבוד ערב סתם, שנראה שהוא אסמכתא, שסובר שהלוח עצמו יפרע, ולא עליו יפול תשלום החוב, כמ"ש אמימר להלן בגמ', ודוק.

שנים שגנבו יחד אין אחד משלם חלק חברו

בשר"ת שבות יעקב (ח"א סימן קעח) נסתפק בשנים שעשו גניבה ביחד, וחלקו הגניבה, ואחד מהם ברח, אי יכול הגנב לתבוע הכל מהשני או לא. ותחילה הביא מתשובת הרא"ש (קא, י) שחייב מי שסייע לאשה לגנוב מבית חמיה, ודימה להא דתנן בב"ק (י, א) הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו וכו', אי בלאו איהו לא הוי אזיל פשיטא. ובנדון זה בלאו איהו לא היתה יכולה להוציאן משם, הלכך יגבם ממי שירצה, מכלתו שהודית שהם ברשותה, ואם ירצה יגבה משמעון, הואיל דבלאו איהו לא היתה יכולה להוציאן עכ"ל. הרי להדיא דוקא היכא דעשה הוא עיקר הגניבה, דבלאו איהו לא היתה יכולה להוציאן חייב הוא לשלם כולו, משא"כ היכי דיכול לגנוב אחד בלא חבירו, או ששניהם שווים בעשייתו, אינו חייב לשלם בשביל חלק חבירו. והביא

ראיה מדברי יהודה שהובאו במדרש

ובמהדורה בתרא לשבות יעקב הביא ראיה לדבריו מדברי הבראשית רבה (וישב פה, ב) ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו (בראשית לח, א), אמר בואו ונפוד עצמנו, שכל זמן שאנו מכונסין השטר מצוי להגבות. אמר להם הקב"ה, עשרה בני אדם שנמצאו בגניבה אין אחד נתפס ע"י כולם, וכיון שנמצאו בגביע אמרו (בראשית מד) האלהים מצא את עון עבדיך, א"ר יצחק מצא בעל חוב מקום לגבות שטר חובו. – ואם כי בפירוש כוונת המדרש נחלקו המפרשים, ובמיוחד לרש"י כתב: אין אחד נתפס ע"י כולם, כלומר למה אתם מתפזרים, ומה הוא מועיל, מאחר שתפוס אחד מכם, כיון שכולכם בעצה אחת, כולכם חייבין. ויש לומר להיפך, אין כולן נתפסין ע"י אחד, בתמיהה. אולם השבות יעקב פירש שאכן על ידי הפיזור ינצלו שאין אחד נתפס ע"י כולם, שאין ראוי שרק אחד יענש. – אם כן מוכח שאם נמצא אחד הגנבים ניתן לגבות ממנו את כל מה שלקחו שאר הגנבים.

גנב במחירת אינו ערב

וראיתי באמרי בינה (אויערבך, ח"מ יב) שחקר בשותפין שגזלו שוה פרוטה, אם נזקק בית דין לנגזל, כיון שאין לכל אחד מהגזלנים שוה פרוטה. ובהלואה נזקקין, מטעם שהשותפין אחראין וערבאין זה לזה. ובגזל לא מזדקקין. והביא שהשבות יעקב (ה"ל) כתב בפשיטות דאף שותפין שגנבו אחראין וערבאין זה לזה, והשיג על החות יאיר. ותמה על החתם סופר (ח"מ קלג) שכתב בפשיטות בשותפין שגנבו ושניהם כאחד הגביהו או הוציאו מרשות בעלים, שניהם קנאו בשותפות, ואינן אחראין וערבאין זה לזה, וכל אחד ישלם חלקו עיי"ש. ולא הביא שכן דעת החות יאיר, אבל השבות יעקב סובר דאחראין וערבאין זה לזה. עוד הביא האמרי בינה שבתוספתא (ב"ק ג, טז) גנבים שנכנסו במחירת ועשו תשובה, כולן חייבין להחזיר. עשה אחד מהן תשובה אינו חייב לשלם אלא על חלקו בלבד. ובביאור המגן אברהם כתב: צ"ע מהמדרש (מקץ צב, ח) עשרה שנמצאו בגניבה אחד מהם נתפס ע"י כולם. משמע דסובר המגן אברהם שכל אחד חייב לשלם הכל. ואולי י"ל כיון דהתוספתא איירי שהיו במחירת, דבדמים קנאו. וכשאינו בעין אינם חייבים להחזיר, רק לצאת ידי שמים, לכך אינו חייב אלא על חלקו.

מקור מה שאחד נתפס בגניבת השותפין

ובמשנת רבי יעקב (שור, י, מג) העיר על המגן אברהם מדברי הרמב"ן (מקץ, מד, י) שאמר יוסף חלילה לי מעשות לכם חמס, כי אין חיוב בעשרה בהמצא גנבה ביד אחד מהם בלתי אם נועדו בה, בהוסדם יחד ללכת לגנוב, ולקח אחד מהם את הגנבה לדעת כולם, אז יתחייבו. אבל במה שהביא המג"א הלשון אחד מהם נתפס ע"י כולם. ליתא כן במדרש, כי אם עשרה שנמצאו גניבה ביד אחד מהם כולם נתפסים. וכן העתיק בפרש"י עה"ת שם וברמב"ן. וא"כ לא קשיא מידי. – אך אף שבלשון המגן אברהם נקט מדרש סוף מקץ, ושם באמת הלשון אין כולם בסירה [כגירסת רד"ל, ע"פ הילקוט] שפירושו שכולן נתפסין. אבל ברור שכוונת המגן אברהם למדרש וישב (פה, ב), כפי שצינתי לעיל, וכן היא בילקוט שם. אלא שלפנינו שם הגירסא 'אין אחד נתפס', וניתן מקום לפרש בלשון תמיהה או בניחותא. והמגן אברהם העתיק 'אחד מהם נתפס' שהוא מתפרש רק בניחותא.

ביאור ויכוח יוסף ואחיו

ובמשנת יעקב שם פירש בזה את ויכוח יוסף ואחיו, דבבני נח קיימא לן אזהרתן זו מיתתן, וגם קיי"ל דבבני נח יש שליח לדבר עבירה, כמ"ש בקהלת יעקב (אלגזי, א, ה), אלא דדינא רבה ודינא זוטא איכא בין המשלח להשליח, עש"ס קידושין (מג, א), ואחי יוסף אמרו לו כמשפטי בני נח, אשר ימצא אתו ומת, וגם המה שהם המשלחים, חייבין בדינא זוטא, להיות לו כולם לעבדים, אבל יוסף השיב להם לדונם כמשפט ישראל, דאם אין לו ונמכר בגניבתו לעבד, והמשלחים פטורים דאין שליח לד"ע. ולזה אמר אשר ימצא אתו יהיה לי עבד, ואתם תהיו נקיים, ודפח"ח.

ראיה מהמבואר בחו"מ (תי, לו) שנים שהזיקו ואחד ברח או שאין לו במה לשלם, אין חבירו פורע בשבילו, ע"ש בש"ך שכן הסכמת האחרונים להלכה. והביא שבש"ת חוות יאיר (ריב) כ"כ בפשיטות.

שנים שגנבו יחד משלם חלק חברו כערב

שוב כתב השבות יעקב, דאחר העיון היטב נ"ל פשוט להיפך, דיכול לגבות הכל. ויש ללמוד דין זה מהך דירושלמי (שבועות פ"ה ה"א), אמר רבי יוסי הדא אמרה שנים שלוו מאחד, אף על גב דלא כתבין ערבאין ואחראין זה לזה, ערבאין ואחראין זה לזה הם. ופירש הרא"ש (שבועות פ"ה, ב) שנים שכתבו אנו פלוני ופלוני לוינו מפלוני מנה, אף שלא הזכירו שהן ערבין זה לזה, ערבים הם, וחייב כל אחד לשלם הכל. דכשם שבשנים שהפקידו אצל אחד, אין אחד מהם יכול לומר לנפקד נתחייבת לי בחצי הממון, שלא נתחייב אלא לשניהם. אף שנים שלוו מאחד, אין אחד מהם יכול לומר לא נתחייבתי אלא במחצית הממון, אלא המפקיד והמלווה יכול לומר לשניהם הפקדתי או הלוייתי, וכל אחד חייב בכל.

שנים שלוו ערבים או קבלנים

והטור (ח"מ עז) הביא, דלדעת העיטור (שתוף מב ע"ד) יכול לגבות מאחד הכל רק אם אינו מוצא לגבות מהשני חלקו, כדן גביה מערב. ובשם הרמב"ם (מלוה כה, ט) כתב, ששנים שלוו בשטר אחד או שלקחו מקח אחד, וכן שני שותפין שלווה אחד מהן או שלקח בשותפות יפרע ממי שירצה, ואם לא היה לאחד כדי החוב חוזר ותובע מן השני. (לפנינו ברמב"ם הגירסא: הרי הן ערבאין זה לזה, אע"פ שלא פירש. ועיין כסף משנה שם, ואכמ"ל.) ומסיק הטור שהרמב"ם סובר שאע"פ שיש לכל אחד כדי החוב, יכול לגבות מאחד מהם כל החוב אם ירצה. כדן ערב קבלן. והביא שכן מסקנת הרא"ש הנ"ל.

ובשולחן ערוך (שם) הכריע שלא כהעיטור ודכוותיה, וז"ל: שנים שלוו כאחד, או שלקחו מקח אחד, (הגה- או שקבלו פקדון ביחד, בין בשטר בין בעל פה) שניהם ערבים זה לזה אף על פי שלא פירש, ואם אין נכסים לאחד מהם, גובה מחבירו הכל. אבל אם יש לו נכסים, לא יתבע הערב תחלה, (הגה- כי יש לו דין ערב בכל דבר), וגובה מכל אחד החצי שהוא מוטל עליו.

שני שומרים כאחד נעשה ערב לחברו

ודברי הרמ"א שה"ה שנים שקבלו פקדון ביחד הרי הם ערבים זה לזה, מקורם מדברי הרב המגיד (מלוה שם) בשם הרמב"ן (ב"מ לד, ב) שכתב, יש לומר ששנים שלוו מאחד או שהפקיד אחד אצלם, אין אחד מהם חייב לפרוע הכל, אלא מדין ערב, שאם אין נכסים לשותפו יגבה ממנו, אבל בזמן שיש לו נכסים לא יתבע ערב תחלה, וגובה מכל אחד ואחד החצי שהוא מוטל עליו, וכן הורו מקצת המורים ז"ל, ודברי הרמב"ם ז"ל והרב אלפסי ז"ל נראין כן.

וכתב השבות יעקב, דיש ללמוד בזה דה"ה בשנים שגנבו יחד, דודאי כיון שהם שותפים בגניבתם בודאי נעשו ערבים זה לזה מכח כ"ש משנים שלוו, וכתב דיש ללמוד בזה דה"ה בשנים שגנבו יחד, דודאי כיון שהם שותפים בגניבתם בודאי נעשו ערבים זה לזה, מכח כ"ש משנים שלוו.

ותו דהא עיקר דין זה שנעשו ערבים זה לזה בשנים שלוו או הפקידו, הוא נובע מהירושלמי הנ"ל, ושם בירושלמי עיקר הנידון לעניין שבועה של וכחש בעמיתו, פרט למכחש אחד מן השותפים. וגבי וכחש בעמיתו, כתיב בפקדון או בתשומת יד או בגזל או בעשק וגו', ש"מ דגם בשנים שגנבו או גזלו דהוי ערבים ושותפים זה לזה.

חילוק בין הגנב שברא"ש לשאר גנבים

וכתב השבות יעקב דמדברי הרא"ש בתשובה אין סתירה כלל, דהתם ששמעון לא היה רוצה לגנוב להנאת עצמו כלום, רק לסייע לקרובתו, לכן אי לאו מטעמא שהוא עיקר הגנב, לא היה יכול להשתלם ממנו כלל. וכן בשנים שהזיקו שלא עשו משום הנאת עצמן לא הוי ערבים זה לזה. אבל ודאי אלו שגנבו בשותפות בהנאת עצמן, והתעסקו בשותפות לגנוב, ודאי נעשו אחראין וערבאין זה לזה. כל זה נ"ל פשוט.

זינו ההיכל – פקודת משה

ממרו רבינו הגה"צ גאב"ד נוה אחיעזר זצ"ל

בחיותו של כה"ג ונעשה הנס ע"י כה"ג דוקא הוא בחי' שמן רמז לנשמה, שפ"ך בגימ' מאה רומז על מאה ברכאין, ובחיותו של כה"ג דוקא שאין בו מגע נכרי ואין בו שליטה לחיצונים לשלוט בו, ועי"ז היה יכול להוציא הניצ"ק בהמשכת אור העליון הגדול, דכהנא רבא בתמניא תקונין איתתקן כמבואר באד"ר, והוא בחי' שמונת ימי חנוכה, עד תיקון נוצר ח'סד ל'אלפים - נח"ל, וזהו סוד שמונה בגדים של כה"ג, נמצא כי זהו הענין כולו בעצמו היה הנס שנתרבו האורות והחסדים ע"י המשכת כה"ג וכך השמן הזה הוא לאות על גודל הנס וההארה, וזה עיקר הנס של חנוכה שנשאר עוד כח חיות וקדושה בישראל אחרי כל אשר עבר עליהם להיות להם כה"ג וצדיק כזה בתקונא עילאה להמשיך ברכה וטוב ולהיות לישראל לאור עולם, לכן לא קשה כלום מה שהקשו שבים הראשון לא היה הנס, כי אדרבא זה היה עיקר הנס, וזה גם הענין שר חנוכה אסור להשתמש לאורה, למען לא יהיה אחיזה לסט"א מהנאות עוה"ז בנרות הללו, עפ"י המבואר באוה"ח הקדוש בפ' שמיני כי בארצות המערב שנהגו לאכול הארבה והחגב, היה בכל שנה מכת ארבה וחגב שהשחיתו את יבול הארץ, ומיום שאסר להם לאכלם לא נראה עוד חגב בכל גבול הארץ ההיא. והוא מטעם הנ"ל כי כאשר אכלו ישראל את החגבים ונהנו מהם היה שליטה לסט"א להרע להם, וע"י שנבדלו ופרשו מאכילתם נבדל כח הסט"א מהם, ולכן צריך לפרוש שלא ליהנות מנר חנוכה בצרכי תשמיש עוה"ז ולא יהיה שליטה לסט"א לאחוז בהם ובאורם הגדול כי קודש הם, עכדה"ק ועיי"ש בפנים ותבין.

ועפ"י הנ"ל מובנים בטוב טעם דברי הפייטן, הנרות הללו אנו מדליקים על הנסים וכו' שעשית ע"י כהניך הקדושים, שזה היה עיקר הנס כהנ"ל, וע"כ, וכל מצות שמונת ימי חנוכה, כי הכה"ג הוא בחי' שמונת ימי חנוכה וסוד שמונה הבגדים, ולכן, ע"מ לא לתת כח לסט"א להיות לו שליטה ולהרע להם, הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם, וכדבריו הקדושים שמביא בשם האוה"ח הק' בענין החגבים ודו"ק היטב.

נלע"ד לתת טעם על שגזרו היוונים על שבת חודש ומילה דוקא, כי כידוע מלכות יון לא גזרה גזירות גופניות על עם ישראל, כמש"כ **הט"ז** שבשביל זה נקבע רק יו"ט בהלל והוראה ולא באכילה ושתייה כמו כל יו"ט ובפורים, כי שם היה גזירה על הגופים ובחנוכה רק על הנפשות, ועיקר רצונם היה להטמיע את היהודים בנייהם, ועל כן גם הביאו לישראל כל מיני תרבויות של יון כדי לקרובם אל אמונתם ולאחד את בני"ע עם היוונים ח"ו, ועל כן גזרו דוקא על מצות אלה המסמלים את ההפרדה וההבדלה בין ישראל לעמים, שבת פשוט, כמו שאומרים בנוסח התפלה, ולא נתתו ה"א לגויי הארצות ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים וגם במנוחתם לא ישכנו ערלים, כי לישראל עמך נתתו באהבה לזרע יעקב אשר בם בחרת, וכן אנו אומרים בנוסח הבדלה, ותבדל ה"א בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים, ועכ"ם ששבת חייב מיתה, גם חודש, שאוה"ע מונים לחמה וישראל ללבנה, מורה על הבדלה בין ישראל לעמים, כמו שאמר **המראה יחזקאל**, שהירח מקבלת את אורה מן החמה, אבל ככל שמתרחקת מן השמש אור הירח גדול יותר וככל שמתקרבת אליה אורה פוחת והולך עיי"ש בהגש"פ. וגם מילה ידוע **מספר הפליאה** שהקב"ה רצה שתהיה הבדלה בין ישראל לעמים, וע"כ צוה על בני"ע על ברית מילה כדי שיראו את ההבדל בין אוה"ע הערלים לבין ישראל הנימולים, וזה שלא ברא את ישראל כשהם נימולים כדי שלא יאמרו שתי רשויות ח"ו, עיי"ש, ועיין **בנחלת בנימין** על מצות מילה מזה.

וע"כ כדי להשיג מטרם שבנ"י יתבוללו ח"ו בין האומות ויקבלו עליהם את תרבות יון והיה לעם אחד, גזרו דוקא על ג' מצות אלה. אבל הקב"ה ברוב רחמיו הפר עצתם ועשה לנו נס ע"י אור המנורה דוקא, להראות כי כמו שהבדיל בין אור לחושך, כך יש להבדיל בין ישראל לעמים, ודו"ק כי קצרות.

ויש גם להוסיף, כי מטעם זה נעשה הנס ע"י שמן דוקא, כמפורש במד"ר פ' תצוה, שכל המשקין מתערבים חוץ מהשמן שאינו מתערב בכל משקה, שזה מסמל את ההפרדה והבדלה בין ישראל לעמים. וק"ל.

ברמב"ם (פ"ג מה' חנוכה ה"ג) כתב, כי ימי חנוכה הם ימי שמחה והלל שתיקנו חכמים, ועיין **בשער יששכר** (מאמר ימי אורה אות ל"ב), שנתפלא מאיזה שורש הוא ענין השמחה בחנוכה. ולענ"ד ע"ד הרמז עפ"י שראיתי בספר **ליקוטי צבי לצדיק** הנספח לספר **קרו ישונה**, להגה"צ מריבטיץ זי"ע (מאמרי כסלו - טבת מאמרי מהות החדשים אות ד'), ולמען חביבות דבריו אעתיק לש"ק. "בפ' יערב עליו שיחי אנכי אשמח בה' וכו', דהנה בכל מצוה ותפלה אנו מבקשים להשי"ת שיקובל לרחמים ולרצון לפניו ית', וכמו כן כאן ביקש דוד המע"ה על ישראל שיתקבלו שמונת ימי חנוכה שלהם והיו ערבים לפניו ית', וזה יערב עליו שיחי, נוט' שמונת ימי חנוכה, והנה מתיבת חשמונאים אם תקח אותיות יו"ן נשאר אותיות אשמח והוא ע"ד שכתב **הבית שמואל** באבן העזר (ס"ב ס"ק י"א) בדמקום שיש צד חטא בנשואין, כגון שיש תערובת נשים באנשים לא יאמרו שהשמחה במעונן, בדמקום חטא לא שייך שמחה לפניו, וכמו כן כאן בזמן שהיו יון הרשעה בתוקפו לא היה מקום לשמוח, אך בימי חשמונאי שגברו ישראל על יון והפילו יון ארצה נשאר לנו אשמ"ח דאז יש מקום לשמוח, וזה מפרש הכ' מה הם השמונת ימי חנוכה, אנכי אשמ"ח בה', שנשאר לנו אתון אשמ"ח וע"י מה היה זה, יתמו חטאים מן הארץ, דאנשי יון החוטאים תמו מן הארץ וממילא נשאר לנו אשמ"ח כנ"ל ולז"א אח"כ ברכי נפשי את ה', שהוא בגימ' בימי מתתיהו בן יוחנן במספר השוה ודו"ק כי נכון הוא בס"ד עכ"ל"ק.

ועפ"י הנ"ל מובנים מאד דברי הרמב"ם שימי חנוכה הם ימי שמחה, כי ע"י שהחשמונאים הקדושים הפילו את מלכות יון ושארנו לנו אתון אשמ"ח וכו"ל וא"ש. **ועפ"י** דרכו בקודש י"ל רמז נוסף, כי גם הפסוק אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה עם שש התיבות שמספרו אלף שש מאות שבעים ואחד, רומז על נס חנוכה שנעשה ע"י אור הנרות שהדליקו בביהמ"ק, נס שנעשה ע"י חשמונאי ובניו הכהנים הקדושים. ועתה תראה כי, בימי מתתיהו ב"ן יוחנן חשמונאי כה"ן גדול ובניו חנוכה, מספרו מכוון כמנין הפסוק אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, עם שש התיבות, וכו"ל וזה רמז נחמד בס"ד.

כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך. המפורשים מדייקים על הכפילות להשכיחם תורתך וחקי רצונך, ויל"פ בס"ד עפ"י **התפארת שלמה** (מועדים על ברכת התורה) שמסביר כי התורה והמצות הם בבחי' שמן ופתילה, השמן נמשך אחר הפתילה, ויש בכל אחד כח המושך, התורה יש לה כח למשוך המצות אחריה, והמצות יש להם כח למשוך חשקות לימוד התורה. עיי"ש דבריו הנפלאים.

ועפ"י י"ל דבאמת לא מצינו שמלכות יון אסרה את קיום המצות פרט לכמה מצות מיוחדות, כמו שבת, חודש, מילה, וכן גזרו על לימוד התורה, ועפ"י דרכו בקודש של התפארת שלמה שם שמסביר למה ניתנו כמה מצות לפני קבלת התורה כמו שבת שבמרה נצטוו וכן מצות הגבלה ופרישה, כדי שעל ידי קיום מצות אלה יהיה בהם כח המושך לתורה עיי"ש, ובזה נוכל להבין גם הטעם שגזרו דוקא על ג' מצות אלה, שבת חודש ומילה, כי כל המצוות האלו ניתנו לפני מתן תורה, מילה נאמרה לאברהם חודש למשה במצרים, ושבת במרה, וע"י שביטלו מהם מצוות אלו לא היה להם כח המושך לתורה, ועי"ז באו להשכיחם תורתך, ומשלא נמשכו לתורה ממילא לא היה להם כח המושך לקיום המצות, וזה גרם להעבירם מחוקי רצונך, היינו גם על המצות שלא גזרו עליהם מלקייםם ודו"ק.

ועפ"י י"ל שע"י שבנ"י מסרו נפשם על לימוד התורה וקיום המצות שהם כמו נר השמן הנמשך אחר הפתילה שניהם נתקיימו בידם וזכו לנס חנוכה, שעיקר מצותה בשמן ופתילה ודו"ק.

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים וכו' שעשית לאבותינו בימים ההם ע"י כהניך הקדושים וכל מצות שמונת ימי חנוכה, הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד כדי להודות, יל"פ בס"ד מה שהזכיר שהנס נעשה ע"י הכהנים הקדושים וההמשך וכל מצות שמונת ימי חנוכה, ומה שממשיך קודש הן ואין לנו רשות להשתמש בהן, עפ"י דהס"ק **תפארת שלמה לתרץ קושיית **הב"י** למה עושים חנוכה ח' ימים, ותודה"ק דזה שהיה מונח**

מזל"א טבא וגדא יאה

הננו בזאת לשגר ברכותינו המאלפיות למע"כ ידידנו היקר

הרה"ג ר' **יוסף בנימין הירץ** שליט"א

מחשובי לומדי השיעור הדף היומי בבית מדרשנו

לדגל שמחת נישואי בתו תח"י עב"ג במו"ט

יהי רצון שיוכה לראות מהם ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה

מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אכ"ר.

מערכת "נוה ההיכל"

חידת השבוע

אנ"ש שמשום אבר מן החי הוא אסור באכילה, מ"ם משום בשר בחלב הוא מותר ?

לפרשת השבוע - כי שפתה כאן - אחר קבורה - כמו בטרם קבורה ?

פתרון החידת השבוע (ויש"ב) =

1. אם הכה תרגולת על זנבה והטילה ביצים מעורות בגידים אסורות משום אבר מן החי ומותרות משום בשר בחלב. - בפרטי דין זה ע"י יו"ד סי' פו ס"ד, ובסי' פז ס"ה, ובט"ז סק"ו וש"ך סק"ט.

2. ותהר עוד ותלך בן ותקרא את שמו **אונן** (לה"ה). לקרובי המת יש דין אונן כל זמן שלא נקבר המת. - מת ששמו אונן הוא לאחר קבורה כמו בטרם קבורה, שהרי אונן שמו.

© כל הזכויות שמורות למחבר

גמ"ח כלי עבודה "אביה" (שיבוץ)

רוב כלי העבודה: פטישון, רתכת, דיסקה, מקדחות, מברגות, קונגו, וכיו"ב

חדש! מכשירי היתוך לקרמיקה! יעוץ וליזוי מקצועי חינם!

טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)